

ELŐSZÓ

Nem könnyű feladatot vállalt ez a kötet: változó, szabad ritmusú és főleg gazdagon díszített régi dallamaink előadási stílusára tanítani a fiatalságot. Vajon eljutottunk már odáig, hogy ilyen célt kitűzhetünk?

Kétségtelen, hogy több „divat” felívelése majd lehanyaglása után mostanára már rendkívül kiszélesedett a népdal híveinek tábora, mégpedig az a tábor, amely nemcsak a dallamokat magukat kívánja elsajátítani, hanem azt a „hogyan”-t is, ahogy a dalok az élő néphagyományban elhangzanak. Az előadó-stílus ugyanis épp olyan fontos alkotó eleme a népzene-nek, mint maga az egyes dallam, annak dallamvonala vagy ritmusa. Egyúttal talán a legnehezebb alkotóeleme, amit a hagyományban élő társadalom tagjai is különböző színvonalon valósítanak meg. A gazdagon díszített, magas ének tudást igénylő előadást ott is a legjobb ízlésű, kivételes képességű emberektől lehet hallani. Lehet-e akkor ezt egy más társadalmi kultúrában élő fiatalságnak elsajátítani?

Egyre több biztató jelenséget látunk. Amióta a magnetofon elterjedése sokaknak lehetővé tette a népdalgyűjtést, azon belül az előadásmód pontos megörökítését, egyre többen keresik föl azokat a vidékeket, ahol még ezt az előadó-kultúrát életben találják, vagy legalább is olyan öregeket, akik őrzik még egykori daltudásukat. Ez az egyre szélesedő gyűjtőláz, az előadásmód közvetlen megismerése, annak magnófelvételeken lehetséges terjesztése kifejlesztette a hiteles előadás igényét. Egyre több olyan előadóművésznk van, aki ezekből a felvételekből, esetleg közvetlen tapasztalat alapján is kialakította magának ezt a stílust, és elérte a legjobb népi előadók színvonalát. Természetesen ebben az egyéni tehetség is közreműködik: akinek finom érzéke van az ilyen szépség megragadására, az így is eljuthat a stílus elsajátításáig. A kérdés csak az, mások is eljuthatnak-e ide, akiknek esetleg nincs ilyen előadói tehetségük?

Ha a népi társadalomban lehetséges volt ez, akkor talán a mi más társadalmunkban is lehetséges. Hiszen a hagyományban élők közt is voltak különbségek képességben, de azért egy átlagos színvonalat ott csaknem mindenki elért, s részt vehetett vele a közös

dalolásban. Ezt az átlagos színvonalat, a stílusnak ismeretét bizonyára el lehet sajátítani nekünk is. Sőt talán többet is. Hiszen akik meg akarják tanulni – akár ebből a könyvből is, – azok már nem az átlag-érdeklődésű dalosok, hanem olyanok, akiknek azoknál többre van igényük. Tehát talán több a képességük is. Csak hát más körülmények közt folyik ezeknél a stílus-elsajátítás. A hagyományban élő gyermekkorától kezdve hallotta maga körül ezt az énekmódot. Soha nem „tanult meg” egy bizonyos, egyszer elhangzott előadást, hanem számtalan előadást meghallgatva fokozatosan ismerte meg a „lehetőségeket”, a stílust, és alakult ki benne annak esetenként változó, de szellemében mindig ugyanaz a világa. Amiből aztán ő is tudta rögtönözni – az egyik kiválóan, a másik közepesen, de mégis hasonlóan. Itt viszont a könyv egyes példákat kínál, egyszeri, művészi megvalósulást. Amit kezdetben csak „meg kell tanulni”. Ez az első lépés a stílus elsajátításában. Csak nem szabad azt hinni, hogy ez a mintakép egy változhatatlan, mindig újra ugyanúgy megvalósítandó „mű”, mint mondjuk egy operaária, ahogyan a zeneszerző megkomponálta. Szerencsére a könyv közöl sokféle „egyedi” megvalósítást, amiből itt is elleshetők a különféle megoldások, amit az énekes majd saját előadásában felhasználhat. Még jobb tájékoztatást kaphat a tanuló, vagy olvasó azokból a hivatkozásokból, amiket a könyv kínál: amikor a közölt díszített dallamok más változataira mutat rá, ahol „ugyanaz” a dal – vagyis annak közeli variánsa – egy másik előadó díszítményeivel kerülhet elébe. Sőt nem egy esetben a közölt második versszak is mutat ilyen lehetőségeket: amikor az előadó ugyanannak a dallamnak előadásában alkalmaz változó díszítést.

Tanulják meg tehát a könyv és főleg a kazetták használói, hogy nem egy díszítést kell elsajátítani, hanem a díszítmód különböző lehetőségeit. Különböző szépségeket kell tehát magukévá tenni, hogy minden esetben újra és újra tudjanak vele élni és a maguk igényét kiélni.

Tompa Mihály egykor azt írta: „Fiaim, csak énekeljetek!” En most azt írom: Fiaim, csak *szépen* énekeljetek! Ahogy egykor nagy-szüleitek!

Vargyas Lajos